

RÁKÓCZI HÍRLEVÉL

Dr. Márki Sándor: II. RÁKÓCZI FERENCZ, 1676-1735

JÓSIKA MIKLÓS :II. RÁKÓCZI FERENCZ. :MATER HONORIA.

SERES ISTVÁN: Rákóczi Rodostója

Mikes Kelemen idézetek

Trencsényi csata

BUJDOSÓ KURUC RIGMUSA

Tiszaújlaki Turul- emlékmű

Újraavatták Rákóczi mellszobrát Borsiban

Rákóczi József fejedelemnek ebben az országban érkezéséről való levelek

Napjainkban is kísért a Rákóczi leány

Dr. Márki Sándor: II. RÁKÓCZI FERENCZ, 1676-1735IV.
AZ ELSŐ SIKEREK.
(1703.)

OCSKAY és Borbély lovasai hírül hozták Zavadkára, hogy az alföldi nép türelmetlenül várja Rákóczi jöttét s arra kéri, minden áron keljen át a Tiszán. A fejedelem szívesen fogadta az üzenetet, mert a hegyek közt különben sem remélhette lovassága növelését; igen rosszul fegyverzett hadával, melyet ő maga csak 400 lovasra és 2000 gyalogra becsült, mégis kockáztatottnak tartotta a kimozdulást. De meg hadjáratának célpontja is megközelíthetetlen volt, mert a Borsova, Szamos és Tisza folyók kiáradtak s víz alá borítottak messzeföldet. Azonban nem lett volna jó Bercsényi lengyeleit sokáig ott tartani a határokon, mert a felpénzzel csakhamar visszazökdöstek volna. Hiszen ő róla magáról is azt híresztelték, hogy megunta a hitegetéseket, visszament Lengyelországba. Hadait sem tarthatta zabkenyeren; Majos pedig mindössze csak negyven búzakenyeret vitt magával a munkácsi kolostorból és csupán Rákóczinak kedveskedhetett egy kulacs borral. A fejedelem bízott kuruczai lelkesedésében, bátorságában s így július 7-ikén reggel Zavadkáról másodszer is beindult az országba. Másnap Polyánkánál, a hol megpihentek, Bercsényi megírta Kende Mihály császári huszár-alezredesnek, hogy ne gátolja átkelésüket Tiszabecsnél. Személyesen ösmervén a fejedelmet és őt is, tudhatja, hogy nem jöttek üres kézzel és nagy alap nélkül az országot felbolondítani: van pénzök, haduk, szerződésök idegen királyokkal és minden készületök. Azonban Kassa felől már Montecuccoli ezrede is útban volt a Tisza felé, hogy «ama nebulókat megtanítsa» és gróf Löwenburg szatmári parancsnok komolyan intette gróf Csákyt: itt az ideje a rebellesek kiirtásának, ne engedje oda másnak a pálmát! Ezután a császár sem igen ad kegyelmet a lázadóknak, ők tehát éppen ne adjanak. [718] Rákóczinak meg kellett előznie, hogy Csáky és Kende csapata, Tiszabecsnél vagy Milotánál átkelvén a Tiszán, Beregben egyesüljön Montecuccolival [719], és «ha már a lázadásnak fejét nem is kaphatja, legalább erős tagjait bénítsa meg». [720]

Gróf Bercsényi Miklós 1703-ban. (Egykorú festmény után.) [721]

Július 14-ikén tehát Rákóczi a hegyek és erdők rejtekéből hirtelen Beregszászra csapott, melynek bírása már az ország határán hódolt neki. Onnan rögtön a Tiszabecsesel szemben elsánczolt rév ellen indult; azt lovasságával bevette s most a folyam csetfálvi kanyarulatába szorult lovasokra támadt. Ezek segítséget kaptak a tulsó partról, honnan a gyalogság tüzelése is védte őket. A fejedelem, a kurucz gyalogság késedelmezése miatt, a rohamot abbahagyatni akarta, mert féltette lovasságát a nagyobb erővel szemben; azonban Ocskay és Borbély zárt sorokban oly erővel csaptak a császáriakra, hogy azokat a Tiszába, vagy a mocsarakba szorították s nagy részöket Kende alezredessel együtt levágták. [722]

Első katonai sikere után Rákóczi visszahúzódott a hű Váriba, hogy fáradt vitézeivel a Borsova folyó jobb partján töltsze az éjszakát; mert attól tartott, hogy Csáky és Stein a Tiszán átkelve dél felől, Montecuccoli pedig észak felől a Tisza és Borsova félszigetében összemorzsolja, ha megtudja, milyen maroknyi serege van.

Lefekvés idején táborát valóban azzal a hírrel verték föl, hogy az ellenség már Beregszászra ért. Bercsényi a mellett volt, hogy a hegyek közé vonuljanak vissza; Rákóczi azonban ezzel nem akarta elárulni gyöngeségét. A hegyekbe húzódás megmentené ugyan életüket, de ártana a közügynek, a melyért fegyvert fogtak. Ellenben, ha magát a Tiszántúl elfogják is, a fölkelés nagyot nyer az átkeléssel, mert az Alföld népe mindjárt csatlakoznék. Szavát adta tehát magyar lovasainak, hogy ha a gyalogok és a lengyelek vonakodnának, velök kíséri meg az átkelést. A tanácskozás kissé elhúzódott olyan válságos időben, mikor két tűz között álltak. De már éjjel megtudta, hogy Beregszásztól a németek rövid kémszemle után visszahúzódtak; reggelre pedig azt a meglepő hírt hallotta, hogy Csáky fölkelő nemesei is abbahagyták a hídcsinálást, elsülyesztették hajóikat és elszéledtek, mert nem érkeztek meg Löwenburg gyalogjai és Rabutin dragonyosai. Csak később derült ki, hogy a megbódulást egy német trombitás okozta, ki Rákóczi táborából megszökvén, elhíresztelte, hogy a fejedelem 40.000 svédvel és lengyelvel, sok ágyúval siet Szatmár ostromára, a hajdúk megnyerésére s azután Pozsony felé. [723]

Báró Löwenburg Frigyes névalírása. [724]

Azonban, hajók hiányában, Stein és Kobilka kapitányoknak még mindig elég jelentős erejével szemben Rákóczi nem erőltette az átkelést Tiszabecsnél, [725] hanem Váriból Tarpán át a 30 kilométerre levő Námény felé küldte előre Esze Tamás ezredét. Másnap (16-ikán) maga is követte a sereggel. A gyalogság egész nap övig gázolt a sárban, mocsárban. «De – kérdezte az emlékein fölmelegedő fejedelem [726] – van-e olyan nehézség, a melyet könnyűvé nem tenne a bátorság, ha erős akarat járul hozzá? Ez a rosszul fegyelmezett, félig mezítelen nép, mely tűzhelyét és családját elhagyva, mindenfelől hozzá sereglett, vitézül követte zászlait.» Náménynál, a hol másfél hónappal azelőtt is áttört az alföldiek fölkelésére, Esze Tamás július 16-ikán már átkelt a Tiszán Löffelholz tábornok vízimalmainak és elrejtett csolnakainak segítségével. [727] Hadaival másnap fölverte Károlyi Sándor ocsvai udvarházát. Maga Rákóczi csak július 18-ikán, szerdán költözött át a Tiszán Vásárosnáménynél és aznap ott táborozott. [728] Serege ekkor már annyira szaporodott, hogy mindenütt kész volt bevárni a német hadat; de máris elfoglaltatta és őriztette Rakomáz mellett az aranyosi révet, hogy Tokaj felől váratlanul meg ne támadhassák. [729] 19-ikén a szabolcsi Vajáról, a Vayak kastélyából rendelte magához az ecsedi bírót, a ki azonnal sietett hódolni földesurának és fejedelmének, a kinek ötven kurucza aznap már Nagykárolyig portyázott. [730] Boné András lovaskapitány Diószegről ugyanaz nap szőlította fegyverre a bihariakat. [731] És bizony «nem akadtak olyan szegénylegények, a kik pénzért vagy ajándékért» megcselekedtek volna, hogy Rákóczi vagy Bercsényi elfogásával szerezzenek maguknak «igen nagy hírt, szép nevet», a hogy gróf Pálffy Miklós koronaőr éppen ezekben a napokban óhajtotta. [732]

Azonban a szabolcsi nemesség parasztvezérnek nézte mind a két urat s a mocsarakkal körülvett kisvárdai várba zárkózott előlük. Gyanakodóvá tette, hogy a parasztok oly sietve csatlakoztak hozzájuk. Az urak visszavonulását a parasztok arra magyarázták, hogy a németekkel akarnak tartani; s különben is gyűlölvén őket, barmaikat, gulyáikat elhajtották. Rákóczi érthetőnek találta, hogy a nemesek egyelőre ilyen se hideg, se meleg módra viselkedtek; mert valóban nem tudhatták, melyik a nagyobb ellenség: a német-e, vagy a jobbágy? Éppen azért csak kevesen menekültek a német helyőrségek oltalma alá, hanem inkább egyes nagyurak váraiban húzódtak meg. Kanászok, gulyások, borbélyok, szabók stb. mint megválasztott tisztek vezették a népet mindenünnen a Rákóczi táborába; [733] de ötven év előtt részben hasonló elemekből alakult Cromwell hadserege, sőt «mezítlábos» parlamentje is; még pedig a szabadság minden kára nélkül. Mint Dósa György idejében, a szegényebb nemesség most is hosszú fontolgtatás nélkül csatlakozott a jobbágyokhoz és pedig leghamarabb Ugocsa- és Beregvármegyéből. A nagyobb urak közül először az Ilosvayak jöttek: János, Bálint, Imre, Ábrahám, Dénes, kiket személyes szeretet és családi ragaszkodás csatolt Rákóczihoz. A szabolcsi nemeseket a fejedelemnek még ostromolnia kellett Kisvárdán.

Maga is félt, hogy a falak és igen magas tornyok megmászására a népet inkább a zsákmány reménye, mint a hazaszeretet tüze; beírta tehát azzal az ígéretökkel, hogy nem fognak fegyvert ellene s elvonult a vár alól a hajdúvárosok felé. [734]

RÁKÓCZI HÍRLEVÉL 33. MEGJELENÉSE

Útközben, a szintén szabolcsi Gyulajnál, 23-ikán csatlakozott hozzá az első magyar főúr, báró Melith Pál a krasznaközi nemességgel s itt fogadott hűséget ecsedi várának őrsége is. A foglyul hozott prefektust, Pápay Jánost, Rákóczi maga mellé fogadta főtitkárnak s fölépíteni rendelte az ecsedi várat, melynek védelmére 200 lovast küldött. Másnap a kuruczok már Debreczen és Nagykároly alatt portyáztak. Sok kárt okoztak dolhai legyőzőjüknek, báró Károlyi Sándor szatmári főispánnak, a ki már hetek óta Bécsben járt a királynál, minisztereknél, tábornokoknál. Emlékiratokban, beszédekben kérte őket, ne kicsinyeljék a veszedelmet s a nép elégedetlenségét, melynek okait bőségesen fejtegette; a fölkelés elnyomására szervezzenek hamarosan állandó nemzeti hadsereget, a további bajoknak pedig a szegény nép megvigasztalásával vegyék elejét. Hiszen immár majdnem tizenegy vármegye forog veszedelemben a hajdúvárosokkal és Debreczennel együtt s Rákóczi hatalma még inkább fog erősödni.[\[735\]](#)

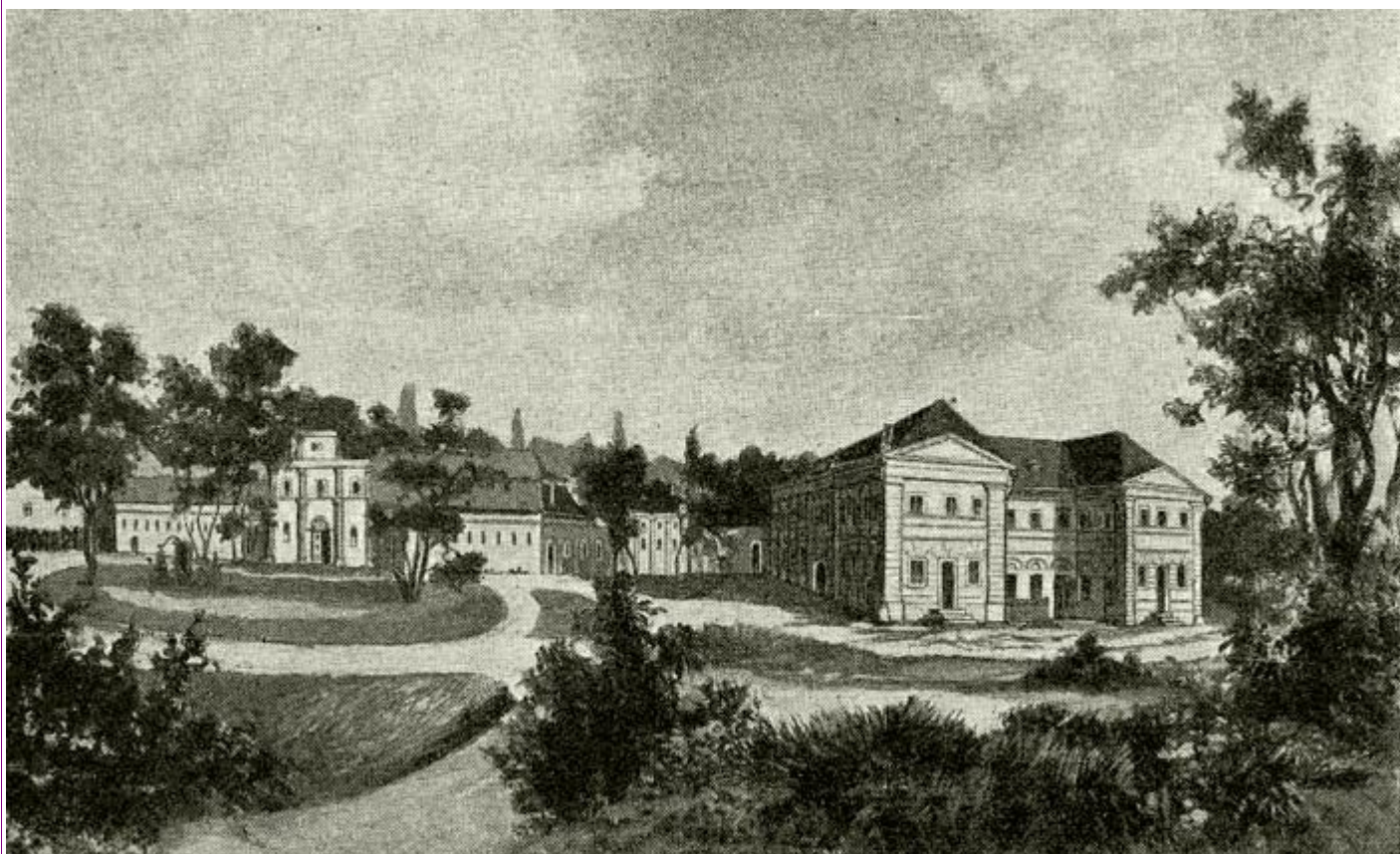
A fejedelem július 25-ikén már ott ájtatoskodott a nyírbátori templomban ősenek, a kenyérmezei hős Báthory Istvánnak sírja előtt, melynek fölírata a csüggedt Ézsaiás szavaival (XXVI. 19.) buzdítja: «Serkenjetez föl és énekeljetez, a kik a porban lakoztok!» A porban lakozó debreczeniek voltak az elsők, a kik a szabad királyi, városok polgárai közül leghamarabb serkentek föl a nemzeti ügy védelmére, mert már másnap hódoltak a Sámsonban táborozó fejedelemnek.[\[736\]](#) Ettől fogva nemcsak parasztok, bocskoros és birtokos nemesek, főrendek, hanem városi polgárok is küzdöttek Istennel a hazáért és szabadságért. A bihariak Boné András vezetése alatt, pusztá jövetelének hírére, 3000 gyalogot és 4000 lovast állítottak s alispánjuk, Buday István, letette a hűségesküt. A hajdúk 2000 lovast és 6000 gyalogot ajánlottak fel; csak arra kérték, foglalja el Nagykállót, hogy távollétökben a németek onnan ne zaklathassák családait, 28-ikán tehát Rákóczi Sámsonból ismét észak felé, Kálló ostromára küldte hadai egy részét s másnap maga is odament. Az öt bástyájú várat 400 hajdún kívül 40 császári védelmezte. Rákóczi, eszközök hiányában, ostromzárta gondolt. A diószegieken azonban rohamot sürgettek s dühösen rohantak a kapura, hogy fejszékkel törjenek maguknak utat. Hiában járván, a fejedelem jutalmat ígért annak, a ki tüzes nyilakkal felgyújtja a bástyákhoz nagyon közel épült házakat és istállókat. A lengyelek és az oláhok fel is gyújtottak egy házat. A tüzet ugyan a lakosok eloltották, de most már maguk is a vár feladására nógatták a parancsnokot, Eckstein János hadnagyot. Este öt órakor a parancsnok valóban alkudozni kezdett s még azon este föladta a várat olyan föltétellel, hogy ő kardosan, a többi pedig fegyvertelenül vonulhasson ki belőle. Mindamellet valamennyien hűséget esküdtek Rákóczinak, a kinek tüzésége alapját a most átadott négy ágyú és hét taraczk vetette meg. Kálló lévén egyúttal a salétrom-főzés középpontja, a kuruczok most már elegendő puskaport is gyárthattak.[\[737\]](#)

Erre annál nagyobb szükség volt, mert Boné András bihari kuruczain, várad-olaszai vereségök után, Popovics Tekelija (Tököli) János ezredes a ráczokkal Pocsajnál újabb győzelmet aratott; Diószegig üzte őket és a föld népét mindenütt zaklatta. Angol tudósítások kiemelik,[\[738\]](#) hogy Rákóczi és Bercsényi a pocsaji ütközetben nem vettek részt, mert 4-5000 fölkelővel még Kálló alatt állottak. Hadaik nemcsak ott szaporodtak, hanem Diószeg körül is 10-12.000-re növekedtek. Debreczen városa pedig éppen ezekben a napokban mutatta meg, a hazáért anyagiakban is mennyi áldozatot kell hozni, ha köfal, erősség, fegyver nem védi is az ellenség boszúállásával szemben.[\[739\]](#) Egész népe hűséget esküdt a fejedelemnek, ki augusztus 2-ikán innen értesítette első sikereiről XIV. Lajost és a lengyeleket. A fejedelem azonban már másnap megindult, hogy meglepesse Várad-Olaszait. Mivel a hajdúvárosok és Debreczen kocsikat adtak, minden szekerre 6-8 gyalogot ültetve, táborával 5-ikén s így a kiszámított időnél hamarabb Diószegre ért. Némi nyugvás után Bercsényit tovább küldte Várad felé, maga azonban ott maradt.[\[740\]](#) A nép megnyugtatósára azt híresztelte, hogy ez csak az előhad, s ha nem sikerül is a támadás, majd jóváteszi a dolgot a nyomában járó deréksereg. A gróf azonban másnap[\[741\]](#) hajnalban hamarosan elfoglalta és fölgyújtotta a várad-olaszai palánkot. Rác lakosait levágatta vezérökkel, Kiss Balázsszal együtt, a ki negyvenesztendei szolgálata emlékéül 14 golyót hordott a testében.

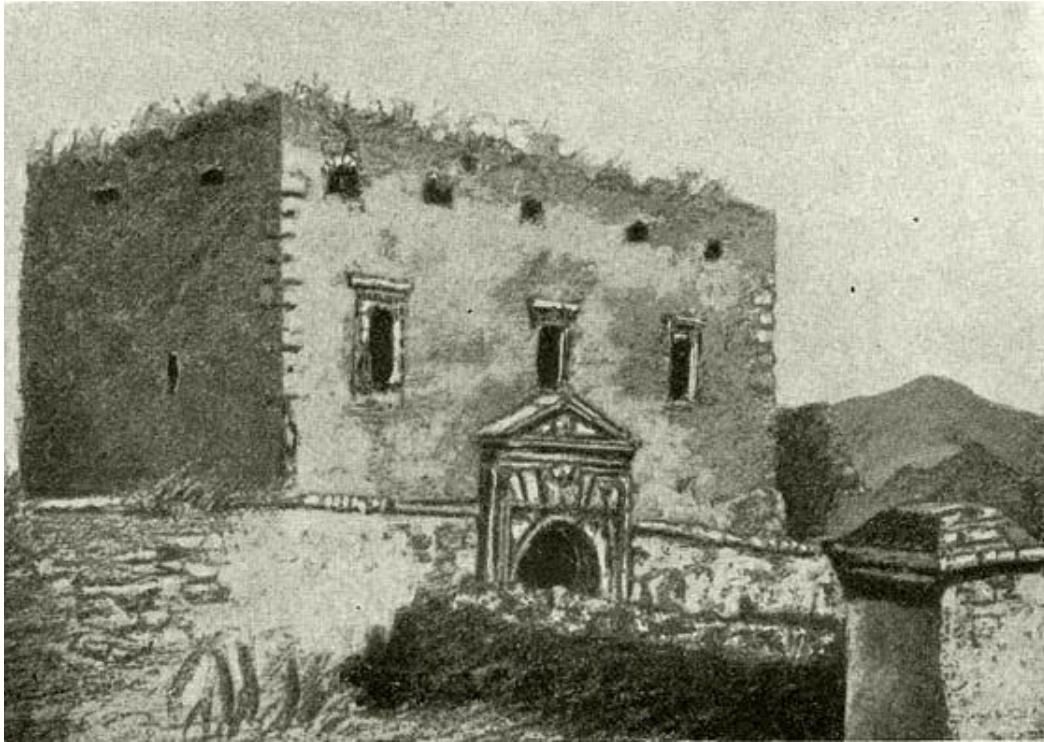
Székelyhídról, a hova Diószegről ment át, a fejedelem már augusztus 9-ikén felszólította a rác határőröket, hogy, ha a váradiak sorsára nem akarnak jutni, fogjanak fegyvert ők is a haza védelmére, a mely esetben hajdúszabadsággal jutalmazza őket.[\[742\]](#) A bihariak nagy lelkesedéssel hallották, hogy Rákóczi seregének egy része is elegendő volt egy jól megerősített város bevételeire, a császáriaknak a várba-szorítására s a vidék rémeinek, a rácoknak megsemmisítésére. A szalontai és a sarkadi hajdúk siettek is a nemzeti ügühöz csatlakozni. Máramarosvármegyébe a fejedelem Ilosvay Bálintot, Krasznába pedig a vén Szócs Jánost küldte be egy-egy csapat élén a nemesség és a nép megnyerésére. Ő maga Margitáról augusztus közepén Biharból Szatmárvármegyébe nyomult és először is Nagykároly várát vette ostrom alá. Ezt a gazda, Károlyi Sándor, távollétében felesége, Barkóczy Krisztina védelmezte negyven némettel és számos hajdúval. Bizhatott a négy szögletbástyában, a vízzel telt árokban és a sok ágyúban; annál kevesebbet bizhatott Rákóczi a maga erejében s azért titkon tett kedvező ajánlatokkal akarta hódolatra bírni Károlyinét s az őrséget. Bercsényivel megíratta neki, hogy nemcsak nem áll boszút a dolhai győzelemért, hanem meg is oltalmazza jószágaiában és visszaadja elhajtott gulyáit, méneseit, a németeket pedig teljes biztonságban kísérteti el Szatmárra. Pár nap mulva tehát, a mikor rohamot színlelt, a báróné feladta a várat s a hajdúkkal és húsz némettel együtt hűséget esküdt a fejedelemnek, ki a másik húsz németet, adott szavához képest, Szatmárra kísértette.[\[743\]](#)

Ide jött hozzá hódolni Nagybánya város küldöttsége a mely előadta, hogy kapuit már 14-ikén megnyitotta két zászlóalj kurucz előtt, de kénytelen volt lelövetni a hollómezei Pintye Gligort és társait, a kik hitszegően rabolni kezdtek. A fejedelem helyeselte, sőt meg is dicsérte eljárásukat, elfogadta hűség esküjüket és Porcsalmy Istvánt tette meg magyar helyőrségök kapitányának.

Ezzel és a szomszédos két Kapnikbánya hódolatával sokat nyert, mert kezébe jutottak az ottani arany-, ezüst- és ónbányák a pénzverő házzal és puszkapor-malommal együtt. [744] – Itt hallott két másik jó hírt is. Az egyik, hogy Ilosvay Bálintnak Huszt német őrsége, báró Eytner parancsnok megöletése után, augusztus 17-ikén nemcsak feladta a várat, hanem át is állott, mire Máramaros nemessége szintén hűséget esküdött a fejedelemnek. [745] A másik, hogy a vén Szócs János ezredes Szilágysomlyót augusztus 21-ikén elfoglalta. [746] Hiszen nem volt nagy dolog ártalmatlanná tenni egy roskadozó várban harmincz lovatlan vén lovast; de 86 esztendő mulva az öreg De Launaynak is csak 80 rokkantja s néhány svájczija akadt egy világváros közepén a Bastille védelmére: bukását mégis a szabadság világraszóló diadalának tekintették. Mindenesetre jellemző, hogy báró Glöckelsperg, a ki közkatonából lett a császári sereg egyik legvitézesebb tábornoka, Somlyón nem mert bevárni a kuruczokat, hanem (augusztus 5-ikén) Szatmárba zárkózott előlük. Háta mögött ugyan Rabutin altábornagy 8000 [747] császárral állott Erdélyben, de Glöckelsberg attól tartott, hogy Montecuccolival egyesülten sem bír a 16.000 fölkelővel, a mennyire Rákóczi híveinek a számát ebben az időben becsülték. [748] A bécsi magyarok mégis azt hitték, hogy ez a «tumultus» lecsendesedik nemsokára: a rebellió elolvad, mint a hóharmat. [749]

A nagyvárad várkastély a XVIII. századi újjáépítés után. [750]

A Báthory-vár Szilágy-Somlyón. [751]

mek.oszk.hu/05800/05832/html/1kote

Mikes Kelemen idézetek

Némelyeket az Isten felmagasztal, némelyeket megaláz, és mindeniknek hálátot kell néki adni.

Ne úgy gondolkodjunk, mint az olyan istentelenek, akik azt tartják, hogy az Isten a világot teremtvén, magára a világra hadta, hogy menjen amint lehet, és hogy az aprólékos dolgokra nem vigyáz. Valamint hogy az órás megcsinálván az órát, aztot feltekeri, és azután azt jární hagyja, amint neki tetszik. Eztet nem úgy kell hinni egy kereszténynek, akit is arra tanyít az évangélium, hogy az Istennek olyan gondja vagyon egy szegényre, valamint egy királyra, és hogy minden dolgunknak az ő akaratja szerént kell folyni. Ha azt másképpen hinnők, azt is kellene tartanunk, hogy nincsen másvilág, és hogy csak a nagy urakért, a gazdagokért teremtetett ez a világ; az alacsonrendűek és a szegények csak azokért vannak e világon, valamint a vízben az apró halak a nagyokért, és valamint az oktan állatok a terhvonásért. Ne adja Isten, hogy ilyen hiszemben legyünk, és hogy ebben csak a névvel való keresztényeket kövessük. Mert én azt hiszem, hogy az Istennek olyan gondja vagyon reám, valamint egy királyra, és az én életemre, sorsomra úgy vigyáz, valamint a leggazdagabbéra.

<http://www.citatum.hu>

JÓSIKA MIKLÓS

II. RÁKÓCZI FERENCZ.

ELSŐ KÖTET.

MATER HONORIA.

I.

Három hét telt el e jelenetek óta. Mi végre szegődött Vaszil az ifjabb kalandorhoz, ki ez ügyben kétségtelenül a főszemély volt, azt talán később sikerülend megtudnunk, mikor valószínűleg alkalmunk leend e vállalkozó egyéniséggel többször találkozni. Most történetünk megváltoztatta színhelyét: Bécsben vagyunk, az agg Vindobonában, s nem távol a Schotten-Thor nevet viselő kapú közelébeni zárdához.

A magány s szemlélődő élet e békehelyén mater Honoria - agg német család ivadéka - a fejedelemnő.

E hölgy majdnem szentség hírében volt s a zárdában szigorú rendet tartott: de ezt szelid, anyai bánással tudta kiengesztelni.

Lépjünk e csendes falak közé s édesen meglepetve az orgona mély s megkapó zengésétől, mely az apácák ihletteljes énekét kísérte, vessünk egy tekintetet az egyházba.

A rend szüzei, a szerzet egyszerű öltönyében, e pillanatban keltek föl ülhelyeikről s közeledtek, az egyház szentélyén keresztül, a tágas sekrestye boltozataihoz.

E gótalakú ívek alatt, a hézag közepén állt mater Honoria.

Lehetlen leende tiszteletet s vonzalmat nem érezni annak, ki e kedves, méltóságteljes s mégis oly bájoló szelidségű hölgyet látandá.

E feltűnő néember, ki alig harminczhat éves, a rend fekete öltönyében s az egyszerű gyolcs főéssel, mely hajzatát egészen eltakarta, nyájas mosolylyal tartá szemlét a párosan előtte elvonulókon.

A többi szüektől őt csak nehéz aranyláncza s azon függő jókora zafir-kereszt különböztették meg.

Tartása, a feltűnő vonások, búskomolyság szenvedő árnyától körülengve, s a nagy ihletteljes kék szemek mutaták, mikép e junói alak, egykor élte tavaszán, arany ifjúságában, alig álmodta, hogy mielőtt az élet ősze beköszönne, már a világról lemondva, örök bucsút veend annak minden dicsőségétől s örömeitől.

A haladók sorának közepe táján két fiatal hölgy lejtett; midőn mater Honoria közelében valának, egyikéhez szólt:

- Julia! mielőtt a refectoriumba mennénk, elvárlak szállásomon, szükséges beszédem van veled.

E szavak alig tizenhét évű, barna hölgyhöz valának intézve, ki, mikép látszott, meglepetve, de szende fönsséggel emelte fekete szemeit a fejedelemnőre, némán fogadván a parancsot. A mellette menő szőke hölgy szép szemöldívei összevonultak, s a hosszú selyemernyek alól két világosbarna szem merész, éles sugára lövelt a fejedelemnőre, míg keze Juliáét szorította meg hirtelen.

Észrevehető volt, hogy üde ajkain pár szó küzd fel, de elfojtá azokat, s némán tűnt el társnőjével a sekrestye tulsó ajtaján át. Néhány percz mulva a két fiatal szüzet - kik, a sekrestyéből kiérvén, gyorsíták lépteiket - hosszú folyosón látjuk haladni. A szőke hölgy hátra tekintett, s látván, hogy senki sem követi őket, lassítá lépteit, s élénken, a harag reszkető hangján felkiáltott: - Hallotta-e nagyságod, parancs kérés helyett! Eddig mater Honoria jónak látta illedelmesen s kérelem hangján nyilvánítani kívánságait, most...

- Béketúrás, Amadil! - nyugtatá a másik - a sors oly helyzetbe tón, hol ily elmulasztások ellen szót emelni szégyenítőbb, mint azokat észre sem venni.

- Nekem merne így szólani, ha Rákóczi Julia volnék!^[6] - mond Amadil hévvel.

E szavak közben egy ajtóhoz értek, s ezen át középnagyágú szobába léptek, honnan balra egy más ajtó felé fordulván, a fiatal hercegnő számára rendelt tágas, világos szobába nyitottak.

A két hölgy imakönyveit s olvasóját kerek asztalkára helyezé, s Julia szótlan merengésben megállt a keményen rostélyozott egyik ablak előtt.

Amadil keresztbe fonta gömbölyű karjait, s egy tekintettel, melyben harag, szánalom s csudálat olvadtak össze, nézett a hercegnő szép vonásaira.

Rákóczi Julia magas, könnyedén emelt alak volt; arcának római éle a Rákócziak családi jellegét viselé. Nagy fénylő szemeiben, bársonyernyek alatt, főség és szelidség sugároztak, míg finom metszésű ajkai körül az elszántságnak búskomoly kifejezése lebegett.

Alig lehete szebb s nemesebb termetet látni, s keskeny, gyermekded lábcskái oly könnyen, mondanók, lebegve hordák e kedves alakot, mintha a hajdani mythosz népesült légében nemtők szárnyain emelkednék.

Ha a két Magyarhon egyik legérdekesb teremtésének külsőjéről pár szót mondánk, lehetlen Amadilról, mint talán a maga nemében még ritkább jelenetről, néhány sort nem mondanunk, fenntartván magunknak, e történet folyamában gyakran visszatérni hozzá.

Amadil, kinek külsejét röviden érintettük már, sajátos lény volt. Talán sorsának talányos volta s nevelés okozták, hogy szelleme, mint kedélye egészen eredeti irányt vőnek. A mi benne első tekintetre büszkeségnek látszott, az sorsa igazságtalanságának - ha szabad így kifejezni magunkat - visszahatása volt. Hirtelen lobbanó heve egyikévé tevé őt azon lényeknek, kikben az átmenet gondolatról tette, mindig inkább a pillanat, mint megfontolás eredménye.

Szívjóság volt e hölgyben, s óhajtjuk, hogy sorsa oly utakon vezesse őt, hol kedélyének e szentélyében ellenséges szellemek léptei ne juthassanak; mert a lélek házában nem hiányoznak a kirugó erkélyek, melyeknek védő boltjai alól egy lépés elég - ki a zord és sivár életbe.

Vannak indulataink, melyek mint őrszemek, érzéseink határán állanak, közvetlen érintkezésben ellenséges rohamokkal; s már helyzetünkből megfejthető, hogy ha egyrészt legelőbb várhatnak figyelmeztetést az értelemtől: úgy másrészt épen e végindulatok - kedélyünk e szélsőségei - vannak a megrohanás s meglepetés veszélyeinek legtöbbször kitéve.

Hatalmasb volt Amadilban jó szívének túlforrongó sugalmainál valami éber, ingerlékeny igazságérzet. Ezen indulat, úgyszólván, egész lénye fölött uralkodott, s távol attól, hogy csak saját személyére vonatkozzék, merészen s meggondolatlanul felkarolta mindazok érdekét, kik iránt rokonszenvet érzett.

Ha itt, jellemrajzunkat közepett ketté metszszük, ez azért történik, mivel fogalmaink szerint, azon nevezetes rész, mely e körvonalításból hiányzik, élesebben s megkapóbban fog az események fejlesztéseiből kiválni.

* * *

A két hölgy néhány szótlan perc után, tágas pamlagon foglalt helyet.

A szoba, melyben voltak, kevés fényre mutatott, s bútorzata egyszerű s zárdai volt. Két ablaka nyílt az utcára, s e kettő közt nyult el a kényelmes bútor, a melyen ültek.

A festetlen falakon egyetlen kép függött: a hercegnő anyjának, a híres Zrinyi Ilonának, Tökölyi Imre nejének^[7] remekművű képmása; a többi bútorzatot az egyszerű ágy, néhány szék, pár falszekrény, s egy roppant ezüstveretes s kagyló-czifrázatokkal elárasztott, rózsafa-láda egészíték ki. Ezen utóbbit Julia a munkácsi várból hozta Bécsbe magával.

A hercegnő himzómunkát vett kezébe; Amadil ékes szövetdarabkákat különböző alakokra metszett, s előtte kis asztalkán egy azon festvények közül hevert, melyeket drága szövetdarabkával, vékony aranylemezekkel s gyöngyökkel felruházni, századok óta a zárdahölgyek multságai közé tartozik.

Lehetlen a békétlenség s elfojtott indulatosságnak élénkebb rajzát adnunk, mint ha Amadil sajátosan érdekes, makacs vonásainak jelen kifejezésire utalunk.

Látszott, hogy szólni akarna, s hogy valami felküzd kedélyéből; de azon tisztelet s ragaszkodás, párosulva regényes rokonszenvvel, melylyel Amadil a kedves, de szelidségében is erélyes hercegnő iránt viseltetett, nem engedék, hogy a hallgatást ő szakítsa félbe. Természetes volt tehát öröme, midőn Julia, barátnéja munkájára tekintvén, közönyös megjegyzéssel vetett annak véget.

- A kép sikerülend; - ezt viszonzá Amadil a hercegnő szavaira - mikép végre is minden sikerül vagy megtörik, mit erősen akarunk.

E felelet után sohaj birkózott fel kebléből s nagy szemeit kérdőleg emelte Juliára.

- Sikerül vagy megtörik, jó Amadil, minden akarat a földön, legyen az erős vagy lanyha, - mond Julia csendesesen.

- Nem, nem! - kiáltott fel élénken Amadil - az erős akarat olyan, mint a kevély folyó: medret tör s föltartóztatlanul halad előre, míg tengert ér - tág országát, vagy egy meredek szélét, melyen habjai megszakadnak s azokat örvény nyeli el. A lanyha félakarat, mint ama rest erek, melyek lép- s iszapmélyedésekből szivárognak elő, vánszorog, nem halad s homokrétegekben, vagy nád és káka közt enyészik el. Nem ismeri sem az apály szégyenét, sem a túláradás diadalát. - Óh, higgye nekem nagyságod: az emberi akaratban isteni erő rejlik. S midőn az Üdvezítő így szólt: *Mondd a hegyeknek: mozdulj ki helyedből! s ha hited erős, ki fog mozdulni:* akkor az akaratról is szólt; mert bár akaratlan a hit s önkényes az akarat: egyik a másik nélkül fenn nem állhat.

Julia szeliden mosolygott. - Az akaratot fékezni kell, - jegyzé meg - mert hol közelebb a megtörés, mint a diadal: ott okosság, mondanám becsületesség, béketűrést parancsolnak.

- Rákóczi Julia s ezen emberek! - kiáltott föl keserűn Amadil. - Nem volt-e béketűrő nagyságod? Én, a szegény árva leány, pirulok, ha eszembe jut azon óra, melyben nagyságod anyjával e mogorva zárdába hurczoltatott. Ama vén büszke bibornok, ki a szép Rákóczi-jószágokat kezeli, s gyámnoki részben oroszláni osztalékot vesz; amaz utálatos Kolonics - ^[8]

- Hallgass! nem akarok erről hallani, - szakítá őt Julia félbe.

- Midőn nagyságod borzadva vonakodott ez unalmas börtönbe lépni, azon ember lábaival rugdosta; ^[9] - folytatá, a félbeszakításra nem ügyelve, hirtelen s hevesen a szőke hölgy.

- Parancsolom, hallgass! - ismétlé a másik. - Nem érzed-e, mikép ily megszégyenítettés említése maga is sértés?

Amadil Julia kezeit vonta ajkaihoz. - Nem! - így szólt mély megindulással - én! és nagyságodat sérteni? - én! ki minden perczen kész volnék életemet adni nyugalomért; de szívemnek fáj ama szomorú sejtelem, hogy a jövő nem sok örömmel ajánlkozik nagyságodnak.

- Miért nem? - kérdé Julia szeliden. - Gondolod-e, hogy a jó Isten oly magasra aggatta a boldogság gyümölcsseit, mikép azok, kiknek számára érlelé, hozzá ne juthassanak?

- Azt nem gondolom, - felelt Amadil - de igen azt, hogy kevesek számára érnek meg a Hesperidák almái. - - Gróf Aspermont majdnem 20 évvel idősb nagyságodnál, s e háborgós időkben élete minden perczen veszélynek van kitéve: ki felel róla, hogy a dühös bibornok, felényire kijátszatva látván magát, nem követ-e el mindent a kivitel akadályára?

- Mikor határoztunk, - szólt Julia, komolyan szakítván félbe Amadil beszédárját - akkor agyrémekről le kell mondanunk. Aspermont harminczöt-harminczhat éves férfiú, a császár hadainak főparancsnoka Magyarországon; ^[10] mindazoktól, kik néha a fejedelemtől s minket meglátogatnak,

sőt az udvarnál is magasztalni hallám lovagiasságát s igazi német őszinteségét. Életem azon keserű pillanatában, melynek szégyenét ismételni, úgyszólván, fölidézesz, ő kiséretünkben volt, a mint tudod, s védelmemre szót emelt, férfiasan s nyíltan megfeddvén a durva bibornokot, így több szégyenítettéstől megóvott. - Oh Amadil! gyermek-éveim, háború s örökös nyugtalanságok zaja közt, kevés örömben részesültek: azon férfiú emlékezetével, ki, védő mentőm lőn, kapcsolatban áll ifjúságom legfájdalmasb percei egyikének enyhülése, - ki tudná ezt feledni! - a kor ily érzésben változtatást nem tehet, s gyermekemlékezeteink olthatlanok.

- Adja Isten, - rebegte Amadil - hogy a lények legszeretreméltóbbikának minden szép álmai teljesüljenek! de legyünk vigyázók az utolsó perczig.

- Vigyázók s béketűrők; - felelt a fiatal hercegnő - a bibornok távol van, de ezer szem ügyel reánk.

- A föld ég alattam; - tört ki Amadil. - E jámbor szüzek megfoghatlan vidámsága, e koldulása a mindennapi kenyérnek reggeltől estig, e kifárasztása a jó Isten kegyének fogyhatatlan rimánkodásokkal és könyörgésekkel, s e kényelmes zárdai élet - valami iszonyú! mit tűrni nem tudok. A szabadba! - ez minden vágyam, minden ohajtásom.

- Én is ohajtom a szabadságot; - szólt Julia békítő tekintettel - de szeretem a csendes imát, mely a hajnallal, mint a szárnyasok éneke, fölbred; szeretem a szelid vidámságot, mely e jámbor szüzek arcán mosolyog, s néha szemrehányást teszek magamnak, hogy mater Honoria s a bibornok ismételt tanácsaira, nem tudok hajlamot érezni ily boldogságra. - Hidd: méltányos vagyok ezen ihletett lények szent hivatása iránt, bár sok bánt és keserít.

- Bánt? - szólt Amadil hévvel. - Oh mi ne bántana börtönben s zárt falak közt! Itt a boldogság is sért, s olykor a tavasz egyetlen fuvalmát, mely rózsailatot lenget szárnyain, nem adnám a mártirkoronáért, melyet itt kivívhatni. Én szegény leány vagyok; nagyságod ezen ősz hézagokból fényes palotába költözendik, ha Isten úgy akarja. Csillogó aranytól körözve, száz szolga sűrög majd körül: de én, számkivettette azoktól, kiket nem ismerek s kik zsenge gyermekéveimet véletlenre bízta, - mi vár reám? Mégis, higgye nagyságod, szabadabbnak érzendem magamat mint Rákóczi Ferencz dicső leánya!

- Különös teremtés! - mond Julia vegyítékével a szájalom- s meglepetésnek.

- Különös? - szólt Amadil, komolyabbá válva. - Ne bámuljon engem nagyságod. Ha a gyémánt fénye s világa szirtek sötét keblében érik meg: miért ne gyúlna föl bennem is, ki zárok s függés alatt nevedtem, a szabadság istenszikrája? miért ne lehetnék büszke azon gondolatra, ha én, ki eddig minden falatot mások irgalmának köszönhettem, lerázom az alárendeltetés nemtelen bilincseit, s ezután szerencsémét vagy vesztemet magamból szövöm ki?

- Én ezt értem, Amadil, s becsüllek lelked azon nemességeért, mely e szavakat függeszté ajkaidra; de remélem, hogy mi soha el nem hagyjuk egymást.

- S mégis, drága hercegnő, utaink elválnak. Nagyságod nem leend oly szabad, mint én, s helyzete, ha e zárda családi egyenlőségéből kiemeltetünk, magas korlátokat vonand közénk. Nagyságod a Rákóczi-családnak fényes utóda; élne atyja, s ülne fejedelmi széken mint egykor: talán koronás fők nyujtanák kezeiket birtoka után; - én, az egyszerű lény, név, birtok nélkül, a nagy számnak tengerébe fogok elenyészni. A világ Rákóczi Julia érdemem fölötti barátságát leereszkedésnek, rokonszenvét szájalomnak nevezendi, s mit tehetek én róla, hogy Isten úgy teremtett, mikép sem szájalmat, sem leereszkedést nem tűrhetek?!

- Hibázol, Amadil; - mond Julia megilletődve, - az arany keret, melynek fényét említéd, csak gyenge sziveket választ el; én keveset tartok régi nevek előnyeiről. Az agg fáknek gyökerei korhadtak, gyümölcsük érés előtt hullanak el, s minden tavasz pár ággal többet lát az agg törzsökön száradozni. Én s öcsém Ferencz a Rákóczi-ház utolsó ivadékai vagyunk. Előttünk a sír s az agg család fordított paizsa! Ki tudja, nem mi vonjuk-e be a kripta ajtaját, mely egy családot zár sötét aknáiba? E gondolatban, jó Amadil, valami megdöbbenő van, mi szivemet nem egyszer megrázkódtatta! S mert őseim nevét feljegyezte a véletlen, s a történetek lapjai tanúságot tesznek a jóról s rosszról, mit elkövettek: ok-e ez arra, hogy sziveink elkülönözzenek?

- Sziveink! - sohajtott fel Amadil - nem, nem, csak utaink, kedves, kedves hercegnőm! mert én senkinek terhére nem tudnék lenni.

- Terhemre!?

- Ne értsen nagyságod balra. Rákóczi Julia csak magáról felelhet, nem viszonyairól, s én e viszonyoknak lehetnék terhőkre.

- Hogyan? - kiáltott fel a másik - így eloszlanának ifjú éveink álmai? Emlékezel-e még, fonótermünk tág kandallója előtt, közel ülve egymáshoz orsókerekeinkkel, - mennyi csendes vágy s szeszélyépítette fellegvár édesíté esti álmainkat? hányszor sírtunk s néha neveltünk együtt? Oh, Amadil, ama rövid, de szép órák emlékére esküszöm: nincs viszony a világon, mely szívemet irántad meghűthetné, s választó falat emelhetne oly barátság közé, mint a mienk!?

Amadil darabig hallgatott, míg Julia utánozhatlan szivélylyel nyujtá neki kezét; azután szólt:

- Nekünk nem kell soha ígéretekre esküdnünk. Nem tudom, igazság-e vagy nem, de tőlünk a sors s talán az erősb nemnek féltékenysége s büszkesége, az önállóság erényét tagadta meg! nekünk nem kell ígérni! mert ígéreteinket ritkán teljesíthetjük. Emlékezik-e nagyságod azon időkre, midőn egymásnak ígéretekkel tevének? Mi teljesedett ezekből?

- Kevés.

- Semmi!

- De teljesületlen remények is érnek valamit, - felelt Julia. - Egyáltalában mi az, mit ember teljes biztossággal ígérhet, egyen kívül: hogy egykor meg fog halni? Ne vitatkozzunk szavak fölött, Amadil. Te nálam maradsz; álmodjunk együtt, reméljünk együtt, s ha akarod, hiusult légpálotáink romjai fölött sírjunk vagy nevéssünk.

- Lélekben mindig nagyságodnál leszek.

- Hogyan érted azt?

- Ha innen kiszabadulok, nem akarom, hogy e menekülés - szabadság híján - értelemnélküli eszmévé váljak. Itt, hol közös börtönben sínlünk, Isten legnemesebb teremtményének alázatos, engedelmes szolgálója valék - -

- Barátnéja! - szakítá őt félbe Julia.

- Igen; - felelt rögtön Amadil - de nem Aspermont grófnéé, kinek férje ellen- és rokonszenvekkkel birhat, mint én! Oh, ne tiltson el a hölgy, ki barátnémnak nevezi magát, remélni s hinni magamban. Künn a szabad ég alatt - folytatá hevesebben Amadil - lelkem kitágul, s ifjú keblemben tíz élet szorul; nem gondolok egyébbel! terveim nincsenek; egyet tudok, hogy a föld szűk leend nekem.

- Hogyan? - kiáltott fel Julia - te magányosan a világ zajába akarsz rohanni? te az élet sivár üzelmeibe veted sajkádat kormányvitorla nélkül? - lehetetlen!

- Mégis - felelt Amadil szenvedélyes ihletséggel - meg kell lenni! Láttá-e nagyságod azon szegény, foszlányokba burkolt leánykát, azzal a csendes, okos arczczal, melyet látni oly jól esik a szemnek? Láttá-e őt nagyságod reggelenként ablakunk alatt állni? Mellette gyakran e pohos nyárspolgárok fülig téli öltönyeikbe podgyászolva haladnak el s dideregnek: a kis leányka, körülengve - nem fődve - szegényes lemezétől, nem látszatik észrevenni, hogy könnye, míg a földet éri, megfagyott esésében. Kedves arca szeliden s elszántan várja az adományt, melyből mindennapi kenyere telik! mikép ha pénzem volna, tenyerébe üríteném erszényemet. Nem tudom, hogyan történik, de e gyermeket szeretem, mintha testvérem volna. Olykor, ha e meleg szobában sétálva, olvasómat mondom el, s a mindennapi kenyeret, melyet Isten nekünk oly bőven adott, folytonosan sürgetem: szégyen borítja arczomat, mikor e gyermekre tekintek, s azután gondolom, hogy nem ártana, ha Isten szemtelen zaklatásom miatt elvonná kenyeremet, s e bátor, hitteljes angyalnak adná, ki nem kér, s a hidegtől szemeibe facsart könnyekkel oly elszántan tekint a szép égbe föl, mintha a szent könyv tárva volna előtte s olvasná, mit Isten szólt: *Ne gondoskodjatok a holnap napról.* - Oh, higgye nekem nagyságod: a gondolat, hogy gyávább tudnék lenni e gyermeknél, örüllté tehetne!

- Ismerem e leánykát, - mond Julia - kinek mindketten nem egyszer eresztettük le reggelink egy részét; de nála - úgy hiszem - sokat tesz a megszokás. - Ki tudja, ha a napot lézengve az utcákon töltötte, nem várja-e este egy meleg szugoly, s nem pihen-e a selyemborított szőke fejecske szegény, de szerető anya ölében? Te egyedül állsz a világban, gyámatyád meghalt: mit tehetsz pénz, védelem nélkül?

- Én gazdag vagyok! - kiáltott fel Amadil - tizennyolcz arany évet számítok; reményeim kincses aknák, mert ígéreteikből még egy fillért sem adának kezembe; szemem éles, mint a hiuzé, s a gyámnokom neje, míg élt, ha olykor rekedt szavát a harmadik szobában meghallám, nem egyszer mondá: Amadil, füled élesb a vakandénál. Emlékezem, Munkácson a várudvaron, ha gyámnokom távol volt, kiszöktem szobáiból s a térdig érő hóból torzalakokat gyúrtam, ijesztő szemekkel szénből, s mikor szerit tettem, valamelyik lovász süvegét raktam fejökre. A falak kirugásain az őrhelyekig kúsztam, mint a vadmacska, s ha csínjaimon utoléretve, üzőbe vétettem, lábam oly gyors volt, mint az őzé, s biztos, mint a zergée. Tudok éhezni ha kell, mint a teve, s ha amúgy igazán jóllakom Isten áldásából, az sem bánt nagyon. Nem vagyok-e gazdag? s mitől félhetnék?

- Elijesztesz! - mond növekedő meglepetéssel a hercegnő. - Ábrándok ezek, barátném, s elbizottság, mit az élet megczáfoland. - - Azt mondád: terveid nincsenek, - mit akarsz tehát?

- Mit akarok? - viszonzá a szőke hölgy, vegyítékével a szenvedélynek s búskomolyságnak. Nem tudom! Künn boltozva kék égtől, majd a tavasz hús szellői s a nyár zengései közt lelkelem felmutatja vágyait Istennek, ki e földre helyzett. Miért a hit, ha az ég szárnyasai megélnék s az ember eszével s két egészséges kézzel kétségbeesik? Hallott-e nagyságod valaha sorsomon sopánkodni? - Soha! - pedig terhemre van; hallott-e búsulni, hogy szegény vagyok, s többet tudok, mint a mennyit a szegénység megbír? - élek! - Isten így akarta? - - élni fogok, ő úgy akarandja!

- Tehát elvesztelek örökre, ha e falakat elhagyom?

- Örökre? Mit nevez nagyságod öröknek? nem mondja-e a példabeszéd, hogy hegy és völgy találkoznak, s nem vonulnak-e szellők karjain a föld párázati a fellegekhez, mert ott rokon elemekre találhatnak? nem lejt vagy rohan a csendes ér s a csattanó zuhatag ezer uton s ezer akadályon át, de mindig a tenger felé? Miért ne találkoznánk mi az élet tengerén, napfény s vihar közben?

Julia arcán elegye mutatkozott a részvét s rosszalásnak. Női gyöngédségét sérté a szabados és férfias, mi e fiatal hölgynek nyilatkozatiban lehellett. Úgy tetszett neki, mintha e könnyelmű elszántság, e tökéletes ismeretlenség a világgal, barátnéját ezer veszélynek s fájdalmas kiábrándulásnak vetendné martalékul.

Történetileg tudva van Rákóczi Juliáról, hogy korán érett esze s ritka tapintata mindazoknak figyelmét fölgerjesztette, kik vele közelebbi érintkezésbe jövének. Maga Eleonora császárné óvhatlan rokonszenvet érzett e ritka teremtés iránt, s gyakran meglátogatta őt. Julia az udvarnál is megjelent, s a szelid császár nagy kedvet talált a serdülő hölgy eszélyes feleleteiben s vidám társalgásában. [11]

Julia kissé elhallgatott; úgy tetszett, mintha azon gondolkoznék, mit feleljen Amadilnak, midőn egy fiatal apácza benyitott s emlékeztette őt a fejedelemnő parancsára.

A hercegnő - bár szerénység s alázat jelleme fővonásai valának - sokkal több önérzettel birt, mint hogy a fiatal apáczának hetykén s tiszteletlenül adott figyelmeztetése őt ne sértené.

Lelkes, kiváló vonásai szigorú kifejezést nyertek.

- Mióta - így szólt szelid fönséggel - nem lehet szerencsém a fejedelemnőt szállásomon tisztelni, ha közlendői vannak?

- Azt méltóztassék nagyságod magától a tisztelt fejedelemnőtől megkérdeni, - viszonzá élesen az apácza. - Mi, kiknek azon boldog sors jutott, szárnyai alatt lehetni, csak engedelmeskedni tanultunk.

- Nem tudakozta a hercegnő kegyedtől, Ágnes soror, - szólt közbe Amadil hasonló éllel s csipőséggel - zárdai szokásaikat s egyéni nézeteit; egyébiránt természetesnek találndja, hogy egy uralkodó unokája, s kinek eszében sincsen, kegyetek ékes öltönyébe burkolódnai, azon házban, hol lakik, legyen az kastély vagy zárdá, fogadni szokta a látogatókat, nem adni.

- Csendesen, Amadil, - szakítá őt Julia feddő hangon félbe. - Mondja meg kegyed a tisztelt fejedelemnőnek szives köszöntésemet, nem jól érzem magamat, s ma el nem fogom szobámat hagyni; kérem kegyedet, az ebédet nekem s Amadilnak ide küldeni.

Ágnes soror, kisdéd gömbölyű hölgy, a homlokszorító gyolcs alól hófehéren kidagadó kövér arczczal, nem kevésbé ütközött meg Julia feleletén; tömött ajkait összeszorította, s szembetünő nehezteléssel s feddő hangon felelt: - Jó, meg fogom jelenteni nagyságod tagadó válaszát. Kegyednek pedig, Amadil, legyen ezennel tudtára adva, hogy akkor feleljen, ha kérdeztetik. - Ezzel az apácza megfordult s a nélkül, hogy csak fejét billentené, odahagyta a szobát.

Természetében fekszik az alárendelt lényeknek, hogy párvonalban követik parancsolóik kegyének s mellőzéseinek hévmérsékét. A kegyvesztett, s a ki, bármi okon, kevesebb figyelem tárgya lőn, tapasztalandja, hogy e kegyvesztés kijelentéseiben a legnyomorúbb mellékszemély is osztalékot követel.

A mondottakból világos, hogy a deli herczegnővel egyelőre tisztelettel s figyelemmel bánt a ház parancsnoka, mater Honoria; de miután látta, hogy növeltje a legkisebb hajlamot sem mutat a fátyol fölvetelére, helyesnek találta, irányában több szigort alkalmazni.

Nemcsak az öreg apáczák, hanem - mikép tanui valánk - a fiatalabbak is feljogosítva érzék magukat a herczegnővel azon nevetséges, émelyítő felsőséggel bánni, mely főleg honunkban, kisebb hivatalnokok s közép-méltóságokra vergődöttek ismeretes sajátja.

Mikor a kis kövér soror becsapta az ajtót maga után, s léptei elcsoszogtak a folyosó kövezetén, Amadil hahotára fakadt, s felkiáltott: - Ezt kifizettük!

- Szerettem volna, - viszonzá Julia szigorú hangon - ha ez nem történik. Csak magunkat alázzuk le, ha ily apró egyéniségek hetykeségeit figyelemre vesszük.

- De hát mit is mondott neki nagyságod illetlent?

- Meggyőződésemet szerint, - felelt a herczegnő - semmit; de neked illőbb leende leküzdeni túlbuzgó részvétedet irántam s hallgatni, jó Amadil; ez legalább megkímélende a kis kövér soror leczkésésétől.

- Uram, ne hagyj el! - lépteket hallok a folyosón; - sikoltott fel a szőke hölgy. - Istenre kérem nagyságodat, ne hagyja magát! Ha egyszer felülkerekedtünk, maradjunk is felül.

Julia mosolygott, azután maga is figyelmeztvén a mindig közeledő léptekre, szeliden szólott: - Bizd ezt reám, jó Amadil; gondolom, tapintatom nem engedendi a mértéket elhibáznom.

<http://mek.oszk.hu>

SERES ISTVÁN: Rákóczi Rodostója

Az 1716-18. évi török háborút követően a szultán Rodostót jelölte ki tartózkodási helyéül II. Rákóczi Ferenc és kísérete számára. A magyaroknak a város keleti részén, az örmény negyedben béreltek 24 házat. A tengerpartról felfelé vezető keskeny kis utca a mai napig a Magyar utca elnevezést viseli. Itt áll a fejedelem egykori ebédlőháza, a mai Rákóczi Múzeum, amit a helybeliek leginkább csak Magyar Múzeumként emlegetnek. Ebben az utcában volt Rákóczi háromszintes lakóháza, kápolnája, Mikes Kelemen háza, a bujdosók sütő- és mosóháza, de itt voltak elszállásolva a "magyar király" (ahogy Rákóczit nevezték) biztonságára ügyelő janicsárszázad tagjai is. Az utcában található házak egyikét-másikát Csáky Mihály és Forgách Simon tábornokok lakóházainak tartják. Az 1722. évi pestisjárvány után a török városnegyedben lakó Bercsényi Miklós is a Magyar utca közelébe költözött át háznépével.

II. Rákóczi Ferencet, végakarata szerint, az isztambuli Galata negyedben helyezték végtisztességre, édesanyja, Zrínyi Ilona hamvai mellé, de kíséretének legtöbb tagja Rodostóban lett eltemetve. Bercsényi Miklós, Esterházy Antal tábornok és Szarvaskendi Sibrik Miklós udvarmester a rodostói Panajia görög templomban nyugodtak a hazahozatalukig. A többiek - köztük Mikes Kelemen - azonban elfeledve, jeltelen sírban nyugszanak. A rodostói magyarok eleinte a görög és örmény temetőekben lettek eltemetve, többnyire attól függően, hogy melyik vallás tagjaival kerültek rokoni kapcsolatba. Évekkel az első bujdosók halálát követően kezdtek a fejedelem egykori kertjébe temetkezni. A rodostói anyakönyv ezt a temetőt eleinte a "magyarok kertjében levő temető", majd "magyarok temetője" s legvégül "katolikus temető" néven említi.

A fejedelem halála után

Rákóczi halála után az idősebbik fia, József vette át az emigráció vezetését. Bár a fiatal herceg még 1738 őszén elhunyt a Duna menti Csernavodában, kíséretének francia, magyar és olasz tagjai ugyancsak Rodostóban telepedtek le, akárcsak a hozzá átpártolt császári katonaszökevények egy része.

A fejedelemmel érkező bujdosó kurucok kihalása után, az 1740-es évektől már fokozatosan az újonnan jött emigránsok és azok leszármazottjai alkották a magyar közösséget. Mivel számukhoz képest aránytalanul kicsi volt a magyar nők száma, a bujdosók a Rodostóban és környékén élő görög, örmény lakosságból, valamint az itteni keresztény szírek és a két Rákóczi kíséretében ide érkezett franciák és olaszok közül választottak párt maguknak.

Mikes Kelemen 1761. október 2-án bekövetkezett halálával II. Rákóczi Ferenc utolsó kísérője távozott el az élők sorából. Az elkövetkező két évtizedben azok a bujdosók is kihaltak, akik Rákóczi József sikertelen betörési kísérletét követően telepedtek meg Rodostóban. Utoljára Mikes *Törökországi leveleinek* a hazajuttatója, a matuzsálemi kort megélt egykori gályarab, a magyarul élete végéig tökéletesen beszélő Horvát István hunyt el 1799-ben, állítólag 120 éves (!) korában. Ő volt az utolsó, még Magyarországon született rodostói emigráns. A bujdosók leszármazottjai azonban még sokáig éltek Törökországban, az utolsó magyar nevű rodostói lakos, a 94 évet megélt Kőszeghy Cecília pedig 1888-ban hunyt el.

Ereklyék, dokumentumok

A bujdosóktól visszamaradt ereklyéket, dokumentumokat sokáig a bujdosók leszármazottjai őrizték. Ma már azonban hiába is keresnénk ezeket, a helyi öregek egybehangzó állítása szerint ugyanis az egyre nagyobb számban ide érkező magyar kutatók mindent magukkal vittek. Így pl. Thallóczy Lajos az egyik emigráns kuruc felirattal ellátott pipáját, Szádeczky Lajos pedig Rákóczi ivópoharát hozta magával Magyarországra. A bujdosók emlékét az európai országok konzuli tisztségeit betöltő, és az eredetét Bercsényi egykori udvaroncától, Kőszeghy Jánostól vevő rodostói Kőszeghy család tagjai, majd a részben Kőszeghy-leszármazott Aslanok ápolták leginkább. Rákóczi csorgókútját Kőszeghy Gergely állíttatta helyre és látta el felirattal, a bujdosók hamvainak a hazahozatalában pedig a rodostói magyar konzul, Aslan Péter működött közre. Külön érdemes megemlékezni a katolikus templom olasz plébánosairól. Francesco Randozzo atya a hamvak hazahozatalánál és a rodostói magyar házak feltérképezésénél szerzett elévülhetetlen érdemeket, Padre Giuseppe Berni pedig Rákócziék rodostói életét bemutató ékes olasz nyelvű beszédével köszöntötte a magyar kormány 1933. október 24-én Rodostóba érkező küldöttségét.

A magyar közvéleményt már Mikes *Törökországi leveleinek* az 1786 körüli hazajuttatása, majd azok első, 1794. évi kiadását követően élénken foglalkoztatta Rodostó, és az oda menekült magyarok emléke. Először az 1849 után török földre menekült egykori honvédek keresték fel a várost, 1862-ben pedig már hivatalos magyar kutatócsoport is érkezett Rodostóba, Henszlmann Imre, Ipolyi Arnold és Kubinyi Ferenc akadémikusok részvételével. A későbbiekben egyre-másra érkeztek a magyar kutatók: Thallóczy Lajos, Thaly Kálmán, Edvi Illés Aladár, Szádeczky Lajos stb. Ők többnyire Törökországban időző honfitársaik, köztük a '49-es emigránsból lett isztambuli antikvárius és könyvgyűjtő, Szilágyi Dániel, a turkológus Vámbéry Ármin és tanítványa, Kúnos Ignác segítségével igyekeztek feltárni a rodostói bujdosók életét. 1906-ban megvalósult Thaly Kálmán évek óta dédelgetett álma is, az emigránsok, köztük II. Rákóczi Ferenc hamvait hazaszállíthatták Magyarországra. (Megkezdődött a Rákócziemigráció történelmének feltárása is.) Egy évvel később pedig a magyar-török államközi egyezmény értelmében Karácson Imre, a győri küsszeminiarium igazgatója engedélyt kapott, hogy feltárja az isztambuli levéltárak magyar vonatkozású adatait. Karácson négyévi kitartó munkájának köszönhetően, 1911-ben napvilágot látott a *Rákóczi-emigráció török okmányai*.

1717-1803 c. kötete, amely 174, Karácson által letisztázott és saját kezű jegyzeteivel ellátott eredeti irat fordítását tartalmazza.

Rodostóban és környékén ma is több néphagyomány őrzi a magyarok emlékét. A Magyar Múzeum mellett ismert a "Magyar utca" és a "Magyar csorgó" neve, a közeli Biyikali faluban sokáig mutogattak egy követ, amelyről állítólag Rákóczi szállt fel a lovára, Hayrabolu város határában pedig a "Magyarok tanyája" nevű határrészeiről mesélik, hogy a szultán ajándékozta a magyaroknak. A környék lakossága az átlagostól elütő színű teheneket a mai napig "magyar tehenek"-nek, a nagytestű lovakat pedig "magyar katonák"-nak nevezi! A bujdosók emlékét sokáig őrző görög és örmény lakosok az anyaországokban, illetve Isztambulban telepedtek le, a rodostói "Magyar utca" utólag ide költözött török lakói pedig csak a gyermekkorukban itt élt öregek elbeszéléseiből tudnak a "magyar király" itteni életéről. Mára Rákóczi és kísérete emlékét a helyi magyar konzulátus és az ide utazó nyaralóvendégek által is sűrűn látogatott múzeum ápolja.

<http://www.historia.hu>

Trencsényi csata

A csata ideje: 1708 augusztus 3

A csata helyszíne: A Magyar Királyság felvidéki területén, Trencsén városa közelében

Harcoló felek: A Rákóczi-szabadságharc egyik utolsó nagy csatájában az egyik oldalon Sigbert Heister és Pálffy János vezette osztrák császári seregek sorakoztak fel, míg velük szemben a II. Rákóczi Ferenc, Bercsényi Miklós és Pekry Lőrinc vezette felkelő magyar erők álltak.

Az összecsapó erők nagysága: Az osztrákok 8-9 ezres haderővel léptek fel, mely seregben mindössze 200 lovas alkotta a „főerőket”. A kuruc sereg pedig 14 ezer főt számlált.

A csata lefolyása: Rákóczi terve 1708 nyarán az volt, hogy egy nagyszabású felvidéki hadjáratral fellázítja a császári kormányzattal ugyancsak elégedetlen Szilézia lakosságát! A fejedelemben felmerült az is, hogy Frigyes Vilmos porosz trónörökösöt hívja meg a magyar trónra. Ám hozzá kell tenni: ha volt is ilyen terve, az bizonyítékokkal nem igazolható. Hosszas zúgolódást követően a kuruc erők észak felé vonultak, miközben – Győrből elindulva – a Vág jobb partján Siegbert Heister is ugyanabban az irányban haladt. Miután a Pekry Lőrinc vezette kalandozó huszárok Morvaországban vereséget szenvedtek Viard tábornoktól, a fejedelem egyszerűen lemondott ambiciózus terveiről, és Lipótvár vagy Trencsén elfoglalása között tétovázott. Miután az előbbi vár elleni korábbi hadjáratok rossz emléket jelentettek számos alvezér számára, a haditanács nyomására Rákóczi Trencsén ostroma mellett döntött. A csata kulcsát a trencsényi a várhoz vezető híd jelentette. A csata kezdetén Pekry Lőrinc huszárra meg is támadták a hidat, ám a keskeny felvonulási terep miatt visszavonulót fűjtak. A császáriak, a kurucokkal ellentétben, kihasználták ellenfelük pillanatnyi zavarát, és általános támadást indítottak a fahíd ellen, majd a táborban gyanútlanul időző kurucokra tolták Pekry huszárait.

A váratlan fejlemény az egész hadseregben kaotikus állapotokat okozott, az első vonalban harcoló szerbek ugyanis hamarosan a táborban rendeződő talpasokra is rárontottak, és egyre hátrébb szorították azokat. Rákóczi úgy gondolta, személyes beavatkozásával még megmentheti a szerencsétlen fordulatot vett ütközetet, ezért a tartalékos erőktől a csata helyszínére sietett, lova azonban felbukott egy vizesárokban, és maga alá temette a fejedelmet. Ez a fejlemény gyakorlatilag megadta a kegyelemdöfést a kurucok számára; a talpasok és huszárok között hamar elterjedt a hír, hogy Rákóczi életét veszítette –

a fejedelem csak az emberfeletti bátorságot mutató Bercsényi Lászlónak köszönhetően menekült meg – amitől a harcba szálló alakulatok végleg összeomlottak.

A kuruc sereg hamarosan fejvesztett menekülésbe kezdett, hátrahagyta összes ágyúját és a fegyverek javát, miközben a vérszemet kapott szerbek és a császári lovasság tovább tizedelte sorait. A korábban soha nem tapasztalt adottságokkal megkezdett hadjárat végül példa nélküli vereségbe torkollott, amiben Rákóczi határozatlansága, alvezéreinek fegyelmetlensége és az általános önbizalomhiány egyaránt komoly szerepet játszott. [7]

Halottak száma: A magyarok legalább 3 ezer főt veszítettek halottakban, míg a császári csapatoknál alig 160 volt az elesettek száma.

Győztes fél: Az Osztrák Császárság

A csata jelentősége: a szabadságharc állama soha többé nem tudott akkora erőt összpontosítani, mint amennyit Trencsén mellett eltékozolt, a vereséggel együtt pedig a harci kedv és morál is messze szállt. Rákóczi többet nem vállalkozott támadó hadjáratra, alvezérei közül pedig mind többen pártoltak át a „labancok” oldalára.

<http://tortenelemklub.com>

BUJDOSÓ KURUC RIGMUSA

Tíz jó évig a halálban,
Egy rossz karddal száz csatában,
Soha-soha hites vágyban,
Soha-soha vetett ágyban.

Kergettem a labanc-hordát,
Sirattam a szívem sorsát,
Mégsem fordult felém orcád,
Rossz csillagú Magyarország.

Sirattalak, nem sirattál,
Pártoltalak, veszni hagytál,
Mindent adtam, mit sem adtál,
Ha eldőltem, nem biztattál.

Hullasztottam meleg vérem,
Rágódtam dobott kenyéren,
Se barátom, se testvérem,
Se bánatom, se reményem.

Már életem nyugalommal
Indul és kevéske gonddal,
Vendégséggel, vigalommal,
Lengyel borral és asszonnyal.

Lengyel urak selymes ágya
Mégis forró, mint a máglya.
Hajh, még egyszer lennék árva:
Be jó volna, hogyha fájna.

Áldott inség: magyar élet,
Világon sincs párod néked,
Nincsen célod, nincsen véged,
Kínhalál az üdvösséged.

Elbocsát az anyánk csókja,
Minden rózsánk véres rózsa,
Bénán esünk koporsóba,
De: így éltünk vitézmódra.

Ady Endre

Tiszaújlaki Turul- emlékmű

A Rákóczi-szabadságharc első nyertes ütközetének helyén 1906-ban, II. Rákóczi Ferenc hamvainak Rodostóból való hazahozatalakor emlékoszlopot állítottak, melynek talapzatába a történelmi Magyarország 36 vármegyéjéből hoztak földet.

A Rákóczi-szabadságharc első nyertes ütközetének helyén 1906-ban, II. Rákóczi Ferenc hamvainak Rodostóból való hazahozatalakor emlékoszlopot állítottak, melynek talapzatába a történelmi Magyarország 36 vármegyéjéből hoztak földet. Egy mesterségesen emelt négyzet alaprajzú domb tetejére obeliszket, tetejére gömböt állítottak, arra szárnyait kitaró turulmadarat helyeztek. 1945 tavaszán földig rombolták az emlékművet. 1987-ben Bíró Andor, Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának hosszú ideig egyetlen magyar képviselője, kezdeményezte az emlékmű helyreállítását. Az emlékmű újraavatására azonban csak 1989. július 16-án kerülhetett sor.

<http://www.karpataljaturizmus.hu>

Újraavatták Rákóczi mellszobrát Borsiban

II. Rákóczi Ferenc mellszobrának ünnepélyes felavatását – megáldását és Új kenyér ünnepét tartották augusztus 18-án Borsiban. Az ünnepi beszédeket az Emberi Méltóság Tanácsának elnöke, Lomnici Zoltán és főtítkára, Szunai Miklós valamint Balogh Csaba, Magyarország pozsonyi nagykövete tartották.

Harmadszor avatták fel II. Rákóczi Ferenc Mayer Ede alkotta mellszobrát, melyet 1906-ban, a Nagyságos Fejedelem hamvainak hazahozatala alkalmából készítették. Zólyom főterén helyezték el, de Trianon után ledöntötték, s beolvasztásra ítélték. Egy jóérezésű magyar fuvarosnak köszönhetőleg azonban elrejtették a várban. A hatvanas években átkerült Fülekre, ahol egy borsi származású lakos felismerte. 1969-ben már Borsiban fel is avatták. A történetet részletesen egy [korábbi cikkünkben ITT>>>](#) olvashatják.

2013 tavaszán megélhetési bűnözők döntötték le, darabolták fel. Még a beolvasztás előtt a rendőrség megtalálta, így megmenekült. A Rákóczi tisztelők és Sátoraljaújhely hathatós támogatásával és segítségével rövid időn belül sikerült felújítatni. Áprilisban vissza is került a helyére, de az újraavatással várták a megfelelő alkalmat.

Borsiban augusztus 18-án, vasárnap hármas ünnepre hívták a vendégeket és a falu népét. Új kenyér ill. Szent István ünnepét ülve átadták a borsi kastély felújított tetőszerkezetét és az újraavatott Rákóczi szobrot Borsi Községnek.

A felemelő ünnepséget, mely Mezösi László sátoraljaújhelyi hagyományörző kiságyúból történő hírlövésével kezdődött, a II. Rákóczi Ferenc polgári társulás és a helyi Csemadok szervezte.

A rendezvény háziasszonya Tokár Rácz Mária volt, köszöntötte a vendégeket. Elfogadta a meghívást Balogh Csaba, Magyarország pozsonyi nagykövete; Czimbalmosné Molnár Éva, Magyarország kassai főkonzul asszonya; Lomnici Zoltán, az Emberi Méltóság Tanácsának elnöke és Szunai Miklós, az Emberi Méltóság Tanácsának főtítkára; Szamosvölgyi Péter, Sátoraljaújhely Város polgármestere; Zachariáš István, Szepsi Város polgármestere; Duray Miklós felvidéki politikus, közíró, a Szövetség a Közös Célokért társulás elnöke; Pergel Elza, a Győri Országzászló Alapítvány elnöke; Szuperák Mária, az EP-képviselőjének asszisztense, a Magyar Közösség Pártja Töketeremesi Járási elnöke; több környező település polgármestere, számos civil szervezet képviselője. Érkeztek vendégek nem utolsósorban Kárpátaljáról, a Rákóczi Ferenc főiskoláról, és Erdélyből a sóváradai székely testvéreik.

Laczkó Lajos, a II. Rákóczi Ferenc polgári társulás elnöke elmondta, egyre többen jönnek Borsiba felismerve a Rákóczi fejedelmi nagyságát, hadvezéri és diplomáciai kiválóságát és példás keresztényi életét. Sajnálatos, hogy pont vele esett meg, hogy méltatlanul meggyalázták szobrát. Laczkó üdvözlőbeszédében köszönetet mondott mindenkinek, aki anyagi támogatásával hozzájárult ahhoz, hogy ma újra valódi pompájában tekinthetünk Bodrogek köz gyöngyszemére.

Lomnici Zoltán, az Emberi Méltóság Tanácsának elnöke ünnepi beszédében kiemelte: a szoborgyalázzással nemzeti önérzetünket sértették meg. „Meg kell védenünk nemzeti emlékeinket. A felvidéki magyarság megmaradásának egyik fontos záloga a nemzeti identitás megőrzése, a múlt tisztelete. Itt a Nagyságos Fejedelem szobra előtt jelentenünk kell, hogy rohamosan fogy a magyar” – mondta. Hozzátette: Rövid idő alatt fél millió alá csökkent a felvidéki magyarok szám, nyelvi jogukat folyamatosan korlátozzák, iskoláit elsovasszák, s üldözik azokat, akik nyíltan vállalják a magyar nemzethez tartozásukat.

„A felvidéki magyarok és az anyaországiak összefogására és erőfeszítésére van szükség ahhoz, hogy ez a tendencia megszűnjék, ne folytatódjék ez a káros folyamat. Ehhez kérem mindannyiuk, s Magyarország segítségét” – hangsúlyozta.

Szunai Miklós, az Emberi Méltóság Tanácsának főtítkára beszédében kiemelte: „Nekünk, magyarországi magyaroknak nagyon fontos kötelességünk van, hogy szorosabbra fonjuk a kapcsolatot határon túli testvéreinkkel”.

Elmondta, gyermektáborok szervezését vállalják, s Felvidékről várják a résztvevőket, hogy mégjobban meg tudjanak ismerkedni az egyetemes magyar kultúrával, történelemmel.

A megemlékezők és az ünnepség résztvevői az ünnepi beszédeket követően énekelték el a nemzeti imánkat, a Himnuszt Balogh Bertalan zenei kíséretével. A kultúrmasorban közreműködött a helyi Muskátli énekcsoport, Szegedi Mária vezetésével. A fejedelem imáját, a református énekeskönyv 343. dicséretét, majd Balogh Bertalan szerzeményeit Ott ahol a Bodrog ballag és Kis herceg emlékező dalokat adtak elő, de a Csinom Palkót is elénekelték.

Gere László, a felújítást végző budapesti cizellőr mester és kisfia leplezte le a szobrot. „Amilyen rosszul indult ez a történet, most olyan szépen zárul” – utalt a szobor nem várt újjáalkotási munkálataira Gere László, aki szintén megköszönte a támogatók hozzájárulását, s azt a szeretetet, amit a munkája során kapott.

A hálaadó imát és a szobor megáldását Gubala Róbert római katolikus esperes, parókus; Kecskés Gábor görög katolikus atya és Sallai Tibor református lelkész végezték. Majd Laczkó Lajos, a II. Rákóczi Ferenc polgári társulás elnöke ünnepélyesen átadta a felújításra kapott megbízását, a szobrot és a megújult várkastély tetőszerkezetét Borsi községnek.

Mária Kováčová (Smer-SD) polgármester is szeretettel üdvözölte a vendégeket. Elmondta: nem voltak könnyűek azok a percek, mikor a falu megtudta, hogy a szobor eltűnt. Problémák, viták voltak, de annál örömtelibb az újraavatás pillanata. Erre az alkalomra felújították a szobor környékét, zászlótartókat, lócákat helyeztek ki, valamint felújították a kastélyban a kis kápolnát – jelentette be a polgármester.

A koszorúzást követően, a Szózat előtt a székely himnuszt is elénekelték székely testvéreik, s összetartozásunk tiszteletére. Majd kezdetét vette a III. Új kenyér ünnepe.

Az új kenyér megáldása és megszentelése után [ünnepi beszédet Balogh Csaba Magyarország pozsonyi nagykövete mondott.](#)

Egész délutánt betöltő műsorral, Sátoraljaújhely támogatásával és közbenjárásával, fellépett a Maros művészegyüttes román tagozata, az Óbecséről érkező szerbiai néptáncegyüttes, a karosi Turul hagyományörzők. Este a múzeumban Messik Miklós, Magyar Emlékhelyek a Világban Alapítvány elnöke II. Rákóczi Ferenc emlékhelyeiről szóló kiállítást nyitotta meg. Az érdeklődők kivetítőn az István a királyt is megtekinthették. Az ünnepség tűzijátékkal fejeződött be.

Kázmér István, a Rákóczi kastély gondnoka minden látogatót lelkesedéssel fogadott, vezetett körbe a kastélyon. Nagyon sokan megfordultak az elmúlt hónapokban is Borsiban. Volt aki, csak futólag az autóból nézte meg a szobrot, volt aki kiszállt, megsimogatta, kereste a vágás nyomait. A gondnok elmondta, felemelő érzés ez az újraavatás, azután a sokk után, hogy látta eltűnni a szobrot.

Remélik, ez már soha többé nem fordul elő.

Laczkó Lajos, a II. Rákóczi Ferenc polgári társulás elnöke a Felvidék.ma-nak nyilatkozva elmondta az ünnep egy rendkívüli alkalom volt, ennek emlékére ötven üveg emlékbort palackoztatott le. Ebből vihettek a vendégek emlékeztetve az akkori tragédiára s kifejezve az örömet, hogy Borsi megtette a kötelességét. „A szobrot tökéletesen helyreállítottuk, ismét emelt fővel nézhetünk az emberek szemébe, eleget tettünk” – mondta.

Az elkövetőkkel kapcsolatban megtudtuk, hogy személyük ismert, eljárás indult ellenük, szabadlábban vannak. Sok a bűnelkövetés, s a nemesfémmel kereskedés nem tartozik a nagyon súlyosak közé, ezért a bírósági tárgyalás még várat magára. Remélhetőleg hamarosan megkapják a jogos büntetésüket.

Borsira hamarosan szebb jövő tekinthet. Európai Unió támogatásból 2016-ra tervezik a kastély teljes felújítását...

További fényképek a [Képgalériánkban ITT>>>](#) tekinthetők meg.

Az ünnepségen készült videófelvételünk a [Magyar Interaktív Televízióban ITT>>>](#) tekinthető meg.

HE, Felvidék.ma

Rákóczi József fejedelemnek ebben az országban érkezéséről való levelek**123****Rodostó, 2. januarii 1737.**

Adja Isten, hogy az ő áldásával és vigasztalásával kezdhesük és végezhesük ezen esztendő. A fejedelem egynehány napot mulatván Constancinápolyban, a bujdosó felekezeti közi az elmúlt holnapnak 17. napján ide viszáterre. Ennek a hirtelen való visszatérésnek pedig oka az, hogy mihent a porta megtudta, hogy Constancinápolyban érkezett, mindjárt megizente, hogy ide visszatérjen. Nem is kellett volna odamenni, de Bonneval volt az oka. Mert minthogy a portának a császárral való békessége még tart, de sőt még, minthogy a császár a porta és a muszka között való közbenjáró, a porta nem akart okot adni a császárnak a panasza, hogy miért hozatta maga mellé a fejedelmet. Mert itt igen tartanak attól, hogy a császárt valamiben megbosszantsák, mert nem akarnak két ellenséget csinálni, az egy is elég most nekik. Ezen okból küldék oly hamar ide vissza a fejedelmet, aki is mint fogja magát hozzánk alkalmaztatni, nem tudhatom. De amint észre kezdem venni, igen messze esett alma fájától. Légyen Isten akaratja. Másszor többet.

124**Rodostó, 8. martii 1737.**

Bezzeg néném, nyertünk mi a változásban, mint Bertók a csíkban, vigasztalásunkra vártuk ezt az ifjú fejedelmet, de szomorúságunkra jött. A szép rendtartást, amelyet az atya szabott volt közöttünk, és amelyet oly igen igyekezett annyi esztendők alatt megtartani, és megtartatni velünk mind holtig, azt a fia harmadnap alatt felfordította, és annak elrontásán kezdé el az itt való életét. Úgyannyira, hogy olyan kevés idő alatt abban a keresztényi és fejedelemhez illendő rendtartásban csak egy kis fótocska sem marada meg, minden eltöröltetett, és csak a nagy rendeletlenségnek ködje szállotta meg a házunkot. Csak ebből elítélheti akárki, hogy mit remélhetünk, kivált mi, akik oly nagy fejedelmet szolgáltunk volt, akinek minden dolga okosságból, rendből és kegyességből állott. Most pedig mind ellenkezőt látunk, mert a rendet nagy rendeletlenség követte, az okosságot a hebehurgyaság, a kegyességet a harag és az idegenség, úgyannyira, hogy harminc esztendőől fogva való bujdosásunk oly súlyosnak nem tetszett, mint már ez a három holnap. Most suhajtják leginkább mi megholt urunkot, mert szomorúan kell néznünk az atya és a fia között való nagy különbséget, de már ebben benne vagyunk. Mihent ideérkezett, az atyjának minden jószágát híven kezében adtam. Való, hogy káromlás nélkül nem maradtam, mert a hamis atyafiai sokkal vádoltanak, és a hamis vádolásra a fejedelem sokat vizsgálódott utánam alattomban. De becsületes megsejtésére valót semmit nem talált, ezt nekem maga is megvallotta. Nincsen semmi jobb, mint az igaz úton járni. A' volna kívánatos dolog, hogy az atya nyomdokát követné, meg, mert a' bizonyos, hogy a porta vizsgálódik utána, hogy micsoda természetű. Azt kérdehetéd, néném, hogy én mint vagyok az elméjében. Csak úgy, mint a többi. Nekem csak egy istenfizessét sem mondott azért, hogy jószágára, cselédire viseltem gondot. Itt tegnap nagy földindulás volt, a föld sem nyughatik alattunk. Jó egészséget, néném.

125**Rodostó, 20. julii 1737.**

Itt néném, minden dolgaink rendeletlenül és zűrzavar módjára folynak, és minden felfordulva; csudálom, hogy mi is a lábunkon és nem a fejünkön járunk. A' bizonyos pedig, hogy az Isten ebben a fejdelemben sok szép talantumot adott, eszet szépet adott. És ha ezt úgy oktatták, nevelték volna, amint kívántatik, dicséretre méltó dolog lett volna. De a természetit kellett volna megzabolázni és rendben venni még igen ifjú korában, de mindenben szabaddá hagyták, és a természet rendeletlenné, változóvá és állhatatlanná lett, azért is oly haragos és változó. Arra sohasem tanították, a természet sem vitte reá, hogy azon inkább igyekezzék, hogy szeressék, mintsem féljenek tőlle. Minthogy bőségben nem neveltetett volt, hanem csak nagy szabadosan, azért se azt nem tudja, hogy mi a fősvénység, se a helyes megtartás, se azt, hogy mi légyen a helyes adás, se azt, hogy mi légyen a nemzetihez való szeretet, mert soha a nemzetivel nem társalkodhatott. A' már bizonyos, hogy ebben a holnapban a császár a passorovicai békességet a törökkel felbontotta, és letévén a mediátorságát, a muszka mellé állott. Ha lehet-é olyanformán a békességet felbontani vagy sem, azt a teológusok végezzék el, mert azt elvégezték, hogy nem keresztényi tartás a hitetleneknek a hitet meg nem tartani, mivel a töröknek az Isten szintén olyan igazságos és örökös Istene lévén, mint nekünk, őhozzája is olyan igazsággal vagyon, mint hozzánk. Azt nem tudom, mikor bontotta volna fel a török a békességet, de azt tudom, hogy egy keresztény császár felbontotta, meg is büntetődött érte. Az olyan példán most is lehetne tanulni. A törökök, ha azt nem reménlenék, hogy az Isten most is igazságot teszen nekik, kétségbenesnének, amint hogy igen tartanak, méltán is, mert két nagy és hatalmas császár ellen kell hadakozniok, akik ketten Európából kiűzhetik (de tegyük utána, ha Isten úgy rendelte). Talám már erre való nézve a portán is inkább néznek reánk, mert még most is igen rossz renden vannak dolgaink. Érdemlünk-é egyebet?

126

Rodostó, 13. szeptembris 1737.

A békesség fel lévén bontva azért a portának sem lévén szükséges, hogy arra vigyázzon, amire eddig kellett vigyázni: erre való nézve a kalmakán egy levelet küldö ide egy vezéragától, amelyben tudtára adja a fejdelemnek, hogy a porta kívánja Constancinápolyban való menetelét. A porta meg akarván ezzel mutatni, hogy teljességgel való ellensége a német császárnak, és belöllumk ijesztöt akar csinálni. Szegény fejdelem, ha most élne, mit gondolna és mit csinálna? Mert azt sokszor hallottam szegénytől, hogy nem kívánja a portának a némettel való hadakozását, mert irtözik a törökkel való hadakozástól, és hogy inkább szereti itt halálát, mintsem azt látni, hogy érette rablásokat tegyenek Erdélyben. Elég a', hogy mi bémegyünk, Isten tudja mire. Azt is jó megtudni, hogy új vezért tettek a táboron. Töböt nem írok, mert készülni kell, amely helyben pedig sok esztendöket töltött valaki, onnét nehezen mozdul ki. Jó egészséget, néném.

127

Constancinápoly, 21. szeptembris 1737.

Elhagyók, néném, Rodostöt, annyi esztendök múlva kibontakozánk onnét. De hogy? Csak herdiburdi módjára. A fejdelem csak kevesedmagával indula meg, de úgy, mintha az ellenség lett volna a hátunkon. Még csak annyi idöt sem adott magának se nekünk, hogy a portékáit elrakják. E' talám csak arra való volt, hogy elmondhassa, amit nékem mondott: nem halok én itt meg, mint az apám. Nem felelek reá, de gondolám, hogy talám még Erdélyben sem. Elég a', hogy tegnap ebéd tájban a város mellé érkezvén, egy udvarházhoz vivének, ott a császár tisztei a fejdelmet megvendéglék. Ebéd után mind a fejdelem, mind mialánk paripákat adának. Onnét megindulván, pompával kísérek a császár tisztei a szállására, amely csak egy szöcs háza, de kényesen ellakhatik egy fejdelem benne. A házak mind fel voltak ékesítve az idevaló mód szerént a császár parancsolatjából.

Minthogy még itt igen újak vagyunk, azért semmi új dolgot nem írhatok töböt, hanem csak azt írom idö töltésért, hogy olyan nagy állatot láttam, aki felöl gyermekségemtöl fogvást hallok beszélni, és kívántam látni. Már ebböl észreveszi kegyelmed, hogy az egy éléfánt. Ez a nagy állat egérszörü, a feje olyan, valamint írják, a fülei, valamint az asszonyok legyezöje; a szájából kétfelöl két vastag fog nő ki, mint a karom. Azok pedig hosszúak, az ételre azok néki nem használhatnak, de az is bizonyos, hogy a természet azokat néki hasznára adta. Az is bizonyos, hogy az esztergárosok sok szép drága munkára fordítják azokat. De amit leginkább csudáltam abban az állatban, az orrát, de ornak nem mondhatom, mert az orra végiböl jó ki egy olyan fityelék, valamint a pulykának, a' pedig hosszabb fél ölnél, és vastag mint a karom, az úgy hajlik, mint egy korbács. Annak a vége olyan, mint a disznónak az orra, két lyuk megyen fel rajta mindvégig, valamint két szivárványon. Azon szíja fel a vizet, mikor iszik, vagy mikor magát mossa, azzal fecskendezi, azzal ad magának enni. A' neki olyan, mint nekünk a kezünk, ő azzal egy polturát felveszen, ő azzal egy csomó szalmát felveszen, és magát mindenütt legyezi, mert a farkának azt a hasznát nem veheti, akit pedig azzal megüt, meg vagyon ütve. Egyszóval, nem lehet kigondolni, azki azt nem látja, hogy mennyiféle hasznát veszi ő annak. A lábai mindenütt egyaránsú vastagságúak, mint az oszlop, vannak olyan vastagok, mint egy embernek a combja. A magossága 13 arasz volt, de e' még csak a kisdedek közöl való. Csudálatos az Isten az ő munkáiban. Elég már arról a nagy állatról beszélni.

<http://mek.niif.hu>

Napjainkban is kísért a Rákóczi leány

Gróf Károlyi Sándor 1703-ban Szentháromság tiszteletére a Nagykároly határában lévő Lyukashalmon kápolnát építtetett, hálát adván Istenünknek, hogy a pogány birodalma alól fölszabadította földünket és a békességet is megadta.

Már a kurucvilágban e kis kápolnának olyan látogatója volt, akinek neve egymaga elegendő volt arra, hogy a nevezett Szentháromság kápolnáját történelmi emlékhellyé avassa. A neves látogató maga II Rákóczi Ferencz fejdelem volt.

A kápolna mellett található a kurucok által épített Rákóczi pince, melynek három bejárata ismeretes: a kápolna melletti, az erdődi várban, illetve a nagykárolyi kastélyban lévő. A pince és az alagút ideális rejtékhely volt Rákóczi katonáinak. Az osztrák meglepetésére váratlan helyeken bukkantak a felszínre, győzelmeket aratván.

Az ellenség elképzelni sem tudta honnan kerültek elő a kurucok. Elküldték egyik tisztjüket kémkedni a Rákóczi családhoz. A fejedelem lánya, Vilma beleszeretett az osztrák tisztbe. Elmondván a pince titkát, apjának árulója lett. A lányt gyötörte a lelkiismerete, s apjának bevallotta tettét. Rákóczi sikeresen elmenekült üldözői ellen, eltűnt a pincében, a rejtektúton.

Lányának nem tudta megbocsátani tettét, elátkozta őt: amíg valaki meg nem váltja, addig évente csak egyszer fésülködhet és mosakodhat. Addig nem mehet férjhez, ameddig meg nem varrja menyasszonyi ruháját. Azonban évente csak hét öltést ölthet. Amikor elkészül a ruhája, csak akkor válthatják meg.

A leány még ma is él a pincében. Minden hetedik évben egyszer megnyílik a vaskapu hét percre, kijön a leány a pincéből. Három alakban jelenik meg: kígyóként, békaként, s végül menyasszonyi ruhába öltözött síró leányként. Annak, aki meg akarja váltani mindhárom alakját háromszor meg kell csókolnia és utána kell mennie a pincébe, útközben nem nézhet vissza, mert kővé változik. A leányt még senkinek sem sikerült megváltania, a bátor próbálkozók mind odavesztek, élve senki sem került ki közülük.

<http://www.webvidek.ro>

A vármegye címere

33. Máramaros vármegye

Máramaros vármegye a középkorban királyi birtok, és Árpád-házi királyaink kedvelt vadászterülete volt. A Máramaros-havasokkal lezárt területen, a kőszobányászatnak régi hagyományai vannak. Jövedelme a királyi kincstárba folyt be. Károly Róbert (1308-1342), ezért öt várost is koronavárosi rangra emelt. A vármegye címere is a máramarosi sóbányászatra utal. A vármegye címeres pecsétjét Mária Terézia adományozta SIGILLUM COMITATUS MARAMAROSSENSIS 1748. körirattal. A címet V. Ferdinánd 1837-ben megerősítette, és magyarnyelvű körirattal látta el. A többszörösen ívelt kerek talpú pajzs, vágással osztott. A felső mezőben két fenyő között sziklás sóbánya, sóakna bejárata látható, amelynek tetején zerge áll. A sóakna bejárata előtt, két egymással szemben álló bányász dolgozik. A címerpajzs alsó mezőjének négy hullámos pályája a vármegye négy folyóját, a Tiszát, a Talabort, a Nagyágat és a Visót jelképezi.

A címer juharfából készült.

Területe Máramarossziget székhellyel; 9716 km²- volt. Trianon (1920. jún.4.) után a megye felső része Kárpátalja (Podkarpatská Rus) Csehszlovákia, a többi Románia része lett.

A Rákóczi Hírlevelet szerkeszti: Fenyvesi Miklós

<http://rakoczihirlevel.freewb.hu/>